

ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM

ĐÀO HƯƠNG GIANG

TỔ CHỨC DẠY HỌC MÔN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI
NHẪM RÈN LUYỆN KỸ NĂNG QUAN SÁT
CHO HỌC SINH TIỂU HỌC

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

THÁI NGUYÊN - 2020

**ĐẠI HỌC THÁI NGUYÊN
TRƯỜNG ĐẠI HỌC SƯ PHẠM**

ĐÀO HƯƠNG GIANG

**TỔ CHỨC DẠY HỌC MÔN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI
NHẪM RÈN LUYỆN KỸ NĂNG QUAN SÁT
CHO HỌC SINH TIỂU HỌC**

Ngành: Giáo dục tiểu học

Mã số: 8.14.01.01

LUẬN VĂN THẠC SĨ KHOA HỌC GIÁO DỤC

Cán bộ hướng dẫn khoa học: TS. Nguyễn Thị Hồng Chuyên

THÁI NGUYÊN - 2020

LỜI CAM ĐOAN

Tôi xin cam đoan đây là công trình nghiên cứu của riêng tôi. Các số liệu trích dẫn đều có nguồn gốc rõ ràng, các kết quả trong luận văn là trung thực và chưa được công bố ở bất kỳ công trình nào khác, các thông tin trích dẫn trong luận văn đã được chỉ rõ nguồn gốc.

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2020

Tác giả luận văn

Đào Hương Giang

LỜI CẢM ƠN

Trước hết tôi xin bày tỏ lòng biết ơn đối với TS. Nguyễn Thị Hồng Chuyên - người đã tận tình chỉ bảo giúp đỡ em trong học tập, nghiên cứu và giúp em hoàn thành luận văn này.

Tôi xin chân thành cảm ơn các thầy cô, khoa Giáo dục Tiểu học, Bộ phận Sau đại học, Phòng Đào tạo, Thư viện trường Đại học Sư phạm - Đại học Thái Nguyên đã tạo điều kiện cho em trong thời gian học tập tại trường.

Xin chân thành cảm ơn Ban Giám hiệu, các thầy cô giáo cùng các em học sinh 3 trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh, bao gồm: Trường tiểu học thị trấn Chờ số 1; Trường tiểu học Đông Phong; Trường tiểu học Tam Giang, đã giúp tôi khảo sát và thực nghiệm các nội dung trong luận văn này.

Để hoàn thành luận văn: “*Tổ chức dạy học môn Tự nhiên và Xã hội nhằm rèn luyện kỹ năng quan sát cho học sinh tiểu học*” tôi đã sử dụng, kế thừa có chọn lọc các nghiên cứu của các tác giả đi trước, đồng thời nhận được rất nhiều sự quan tâm, chỉ bảo của các thầy, cô giáo; sự giúp đỡ của bạn bè, người thân đã đồng viên tôi trong quá trình hoàn thành luận văn.

Mặc dù đã có nhiều cố gắng và nỗ lực để hoàn thành tốt luận văn nhưng chắc chắn sẽ không tránh khỏi những thiếu sót. Kính mong nhận được sự chỉ bảo, đóng góp của các thầy, cô giáo và các bạn.

Tôi xin chân thành cảm ơn!

Thái Nguyên, tháng 9 năm 2020

Tác giả luận văn

Đào Hương Giang

MỤC LỤC

LỜI CAM ĐOAN	i
LỜI CẢM ƠN.....	ii
MỤC LỤC	iii
DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT	vi
DANH MỤC CÁC BẢNG.....	vii
DANH MỤC CÁC HÌNH	viii
MỞ ĐẦU	1
1. Lý do chọn đề tài	1
2. Mục đích nghiên cứu	3
3. Khách thể và đối tượng nghiên cứu.....	3
4. Giả thuyết khoa học	3
5. Nhiệm vụ nghiên cứu	3
6. Giới hạn phạm vi nghiên cứu	4
7. Phương pháp nghiên cứu	4
8. Cấu trúc luận văn.....	6
Chương 1: CƠ SỞ LÝ LUẬN VÀ THỰC TIỄN VỀ TỔ CHỨC DẠY HỌC MÔN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI NHẪM RÈN LUYỆN KỸ NĂNG QUAN SÁT CHO HỌC SINH TIỂU HỌC.....	7
1.1. Tổng quan nghiên cứu vấn đề.....	7
1.1.1. Trên thế giới	7
1.1.2. Ở Việt Nam.....	9
1.2. Một số khái niệm công cụ.....	11
1.2.1. Kỹ năng.....	11
1.2.2. Quan sát	12
1.2.3. Kỹ năng quan sát	12
1.2.4. Rèn luyện kỹ năng quan sát.....	13
1.2.5. Vai trò của kỹ năng quan sát trong việc hình thành năng lực khoa học.....	13

1.3. Đặc điểm tâm lý - nhận thức của học sinh đầu cấp tiểu học	14
1.3.1. Đặc điểm nhận thức của học sinh đầu cấp tiểu học.....	14
1.3.2. Đặc điểm tâm lý của học sinh đầu cấp tiểu học	17
1.4. Khái quát nội dung chương trình giáo dục phổ thông môn Tự nhiên và Xã hội (CT 2018).....	20
1.4.1. Đặc điểm của môn Tự nhiên và Xã hội.....	20
1.4.2. Quan điểm xây dựng chương trình.....	20
1.4.3. Mục tiêu chương trình	21
1.4.4. Các yêu cầu cần đạt	21
1.4.5. Phương pháp giáo dục	23
1.4.6. Đánh giá kết quả giáo dục	27
1.5. Thực trạng rèn luyện kỹ năng quan sát trong dạy học môn Tự nhiên và Xã hội ở tiểu học.....	28
1.5.1. Khái quát quá trình khảo sát.....	28
1.5.2. Kết quả khảo sát	28
KẾT LUẬN CHƯƠNG 1	39
Chương 2: BIỆN PHÁP RÈN LUYỆN KỸ NĂNG QUAN SÁT CHO HS TIỂU HỌC QUA DẠY HỌC MÔN TỰ NHIÊN VÀ XÃ HỘI.....	40
2.1. Các nguyên tắc đề xuất biện pháp	40
2.1.1. Đảm bảo tính mục đích.....	40
2.1.2. Đảm bảo tính hệ thống.....	40
2.1.3. Đảm bảo phát triển năng lực của học sinh	41
2.1.4. Đảm bảo tính vừa sức với học sinh	41
2.1.5. Đảm bảo tính khả thi và hiệu quả.....	42
2.2. Các biện pháp rèn luyện kỹ năng quan sát thông qua môn Tự nhiên và Xã hội cho học sinh tiểu học.....	42
2.2.1. Xây dựng kế hoạch bài học môn Tự nhiên và Xã hội chú trọng nội dung rèn luyện kỹ năng quan sát	42
2.2.2. Xây dựng câu hỏi, bài tập rèn luyện kỹ năng quan sát cho HS tiểu học trong dạy học môn TNXH	45

2.2.3. Sử dụng phương pháp quan sát kết hợp với các phương pháp dạy học tích cực.....	49
2.2.4. Sử dụng trò chơi “Quan sát 1 phút”	61
2.2.5. Sử dụng công cụ quan sát trong học tập môn Tự nhiên và Xã hội	64
2.3. Một số kế hoạch bài học minh họa.....	67
2.3.1. Ví dụ 1	67
2.3.2. Ví dụ 2	70
KẾT LUẬN CHƯƠNG 2	74
Chương 3: THỰC NGHIỆM SƯ PHẠM	75
3.1. Khái quát quá trình thực nghiệm.....	75
3.1.1. Mục đích thực nghiệm.....	75
3.1.2. Nội dung thực nghiệm	75
3.1.3. Danh sách bài thực nghiệm	75
3.1.4. Đối tượng thực nghiệm.....	75
3.1.5. Kế hoạch và phương pháp thực nghiệm.....	75
3.1.6. Tiêu chí và thang đo trong thực nghiệm.....	76
3.2. Kết quả thực nghiệm.....	78
3.2.1. Kết quả phân tích định lượng	78
3.2.2. Kết quả phân tích định tính	83
KẾT LUẬN VÀ KHUYẾN NGHỊ.....	89
1. Kết luận.....	89
2. Khuyến nghị.....	90
2.1. Đối với cơ quan quản lý giáo dục.....	91
2.2. Đối với cán bộ quản lý các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.....	92
2.3. Đối với các trường sư phạm	92
2.4. Đối với sinh viên sư phạm.....	93
TÀI LIỆU THAM KHẢO.....	94
PHỤ LỤC	96

DANH MỤC TỪ VIẾT TẮT

Viết đầy đủ	Viết tắt
Cán bộ quản lí	CBQL
Đối chứng	ĐC
Giác quan	GQ
Giáo viên	GV
Học sinh	HS
Kĩ năng	KN
Kĩ năng quan sát	KNQS
Miêu tả	MT
Quan sát	QS
Rèn luyện kĩ năng quan sát	RLKNQS
Sách giáo khoa	SGK
Tập làm văn	TLV
Thực nghiệm	TN
Tiếng Việt	TV
Tiểu học	TH
Tự nhiên xã hội	TNXH
Xây dựng	XD

DANH MỤC CÁC BẢNG

Bảng 1.1. Kết quả đánh giá về thực trạng nhận thức của các CBQL, GV về vai trò của môn TNXH bậc tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh	29
Bảng 1.2. Kết quả khảo sát thực trạng thực hiện mục tiêu dạy học môn TNXH đối với việc phát triển năng lực đặc thù môn TNXH tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.....	30
Bảng 1.3. Kết quả khảo sát thực trạng thực hiện mục tiêu dạy học môn TNXH đối với năng lực chung tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.....	32
Bảng 1.4. Kết quả khảo sát thực trạng thực hiện mục tiêu dạy học môn TNXH đối với hình thành phẩm chất tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh	34
Bảng 1.5. Kết quả khảo sát thực trạng rèn kỹ năng quan sát cho học sinh trong môn TNXH tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh	35
Bảng 1.6. Hứng thú của học sinh trong hoạt động rèn luyện kỹ năng quan sát trong dạy học môn TNXH tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh.....	36
Bảng 1.7. Tổng hợp kết quả đánh giá các kỹ năng quan sát của HS tiểu học tại các trường tiểu học trên địa bàn huyện Yên Phong, tỉnh Bắc Ninh	37
Bảng 3.1. Tiêu chí và thang đo trong thực nghiệm	76
Bảng 3.2. Kết quả kiểm tra đầu vào môn TNXH của lớp TN và ĐC	79
Bảng 3.3. So sánh mức độ nhận thức đầu vào môn TNXH trước TN	80
Bảng 3.4. Kết quả kiểm tra đầu ra môn TNXH của lớp TN và ĐC.....	81
Bảng 3.5. Đánh giá của GV về các năng lực được hình thành của HS.....	83
Bảng 3.6. Đánh giá của GV về hoạt động học tập của HS lớp học TN	85

DANH MỤC CÁC HÌNH

Biểu đồ 3.1. Biểu đồ biểu diễn số lượng điểm kiểm tra đầu vào môn TNXH của nhóm TN và nhóm ĐC	80
Biểu đồ 3.2. Biểu đồ biểu diễn số điểm của nhóm TN và ĐC STN môn TNXH.....	82
Biểu đồ 3.3. Biểu đồ so sánh số điểm của nhóm TN TTN và STN môn TNXH.....	82